

■ CONVIVENZA

Sche la deblezza da far quints d'aveva explitgabl

DA PIEDER CAMINADA*

Uss èn els puspè qua – mes amis cun plimas nairas. Duas giadas a di vegnan els sperasvi tar nus a Castrisch, fan gronda bahautscha – e laschan in qual giada era fastizs sin nossa fatschada che n'embelleschan esteticamain betg propi noss dachasa.

Is curnagls. Dapi mi'uffanza sun jau fascinà dad els. Tuttina è mes emprim inscunter sapientiv cun els plitost stà in da naira malempernaivla. Nus eran sco buobets londervi da scarsolar cura ch'ina rotscha da curnagls è sglulada sur noss chaus vi en grond' autezza. «Sco in squadrun da bombardaders», hai jau ditg a mes meglier camarat da scola. E splatsch è ina bumba loma or dal begl d'in utschè sa tschentada cun gronda precisun entamez mes frunt. Wääh!

Quai n'ha betg pudì nuschair a mia fascinaziun per ils curnagls. Il cuntrari. Mia fascinaziun per els era perfin uschè gronda che jau na sun betg pli vegnì sin mia prestaziun usitada da far quints en la tschintgavla classa primara. Noss scolast aveva la disa da laschar far nus quints uras ed uras per pudair sa deditgar cumpainamain als scolars da la sisavla. E perquai ch'ils curnagls vegnivan enturn las nov giu Glion per magliar drizzav'jau mia atenziun a quests artists aviatics enstagl als dumbars en il cudesch da quints. U formulà autramain: Jau aveva en il dubel senn dal pled in plaz a la finestra. Mes pult era directamain sper ina

fanestra da lucarna en il plaun sut il tetg da la chasa da scola veglia a Glion. E las lucarnas eran ils lieus da paus e da partenza preferids dals curnagls.

Tgi che ha gia ina giada observà in curnagl durant ses sgol vegn a chapir mes entusiassem. Ina giada planegian els cun facilitad nizzegiond inschignavlamain il vent ascendent, ina giada cupitgan els en in sgol precipità da kamikaze acrobaticamain en la profunditad per alura franar abruptamain e tschappar il pavel prendi en mira. Tge spectacul!

Sco tut ils corvs èn er ils curnagls fitg intelligents. Perquai ch'els sa nutreschan l'enviern gugent da vanzadiras s'adatteschan els mintgamai spert a novas circumstanças. En il linguatg professional dovr'ins perquai la noziun «suondacultura». Sche las cundiziuns da basa sa midan u sch'i dat en in auter lieu megliers lieus da pavarlar d'avevan els malfidavels.

Perquai datti oz a Glion probablmain pli paucs uffants da scola che suffreschan d'ina misteriosa ed andetga sminuziun da la prestaziun en

far quints che pli baud. Primo è l'anteriura chasa da scola cun sias lucarnas idealas per ils curnagls oz la chasa communal, e secundo eviteschan ils curnagls opportunistics Glion sco lieu da pavarlar perquai ch'i dat a Castrisch meglier e dapli pavel. Ed uschia fan ils sgluladers inschignus uss duas giadas a di in lung viadi e planegian da las costas dals culms aval a Castrisch avant ch'els turnan lura puspè cun venters plains sin las muntognas.

Quai n'è dentant betg sur onn uschia. Apaina che la primavaira vegn laschan ils curnagls puspè d'ina vart ils da Castrisch. Lura chattan els en las muntognas avunda pavel. E perquai han scolars cun in plaz a la finestra lura la pussaivladad da puspè stuppar lur largias en far quints.

Tut las cumpetenzas matematicas ch'ils curnagls m'han «engulà» sco scolar da la tschintgavla classa da lezzas uras èn negligiblas. Pertge che da l'autra vart han els ma laschà siemiari da cler bel di: Quest siemi etern da l'umanitad da pudair sglular sco in utschè. E perquai vegn jau adina ad ammirar mes amis cun plimas nairas – era sch'els penetreschan sco in squadrun da bombardaders e senza resguard en noss vitg e ruineschan mintgatant nossa fatschada alva cun lur «bumbas».

* Pieder Caminada è mainaproject scolaziun e redactor tar la «Südschweiz». El è creschi si a Glion en in ambient per gronda part tudestg e viva oz en il vitg rumantsch da Castrisch.